

OBWE – geneza i współczesność

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Paryska karta nowej Europy*, tłum. Krzysztof Kowaluk, dostępny w internecie: osce.org [dostęp 6.04.2020 r.].
- Źródło: momo/adso, *Wybór bez prawdziwej konkurencji nie jest prawdziwym wyborem*, 19.03.2018 r., dostępny w internecie: tvn.pl [dostęp 28.01.2020 r.].
- Źródło: Olesia Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy ich realizacji*, 2017 r., dostępny w internecie: ruj.uj.edu.pl [dostęp 28.01.2020 r.].

- Źródło: *Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi*. Cytat za: Bogdan Wierzbicki (red.), *Prawo międzynarodowe. Materiały do studiów*, Białystok 2008, str. 49.

OBWE – geneza i współczesność

Flagi państw należących do OBWE

Źródło: UK in Austria, licencja: CC BY-NC-ND 2.0.

Historia KBWE i OBWE to odzwierciedlenie dziejów Europy ostatnich kilkudziesięciu lat. Zimna wojna, odprężenie, upadek komunizmu, demokratyzacja, a nawet częściowy powrót do reżimów autorytarnych w XXI w. – wszystkie te zjawiska miały istotny wpływ na funkcjonowanie organizacji, której geneza sięga przełomu lat 60. i 70. XX stulecia. OBWE nie jest organizacją tak rozbudowaną, jak ONZ, ani tak zintegrowaną, jak Unia Europejska. Jednak o jej znaczeniu świadczy to, że należą do niej wszystkie powszechnie uznawane państwa europejskie, zjednoczone na podstawie wspólnie podzielanych wartości.

Twoje cele

- Wyjaśnisz genezę OBWE.
- Wymienisz główne instytucje i działania OBWE.
- Ocenisz skuteczność Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Dla zainteresowanych

Inne organizacje
i porozumienia
międzynarodowe cz. 1

Inne organizacje
i porozumienia
międzynarodowe cz. 2

Ochrona praw człowieka
w ramach Organizacji
Bezpieczeństwa
i Współpracy w Europie
(OBWE)

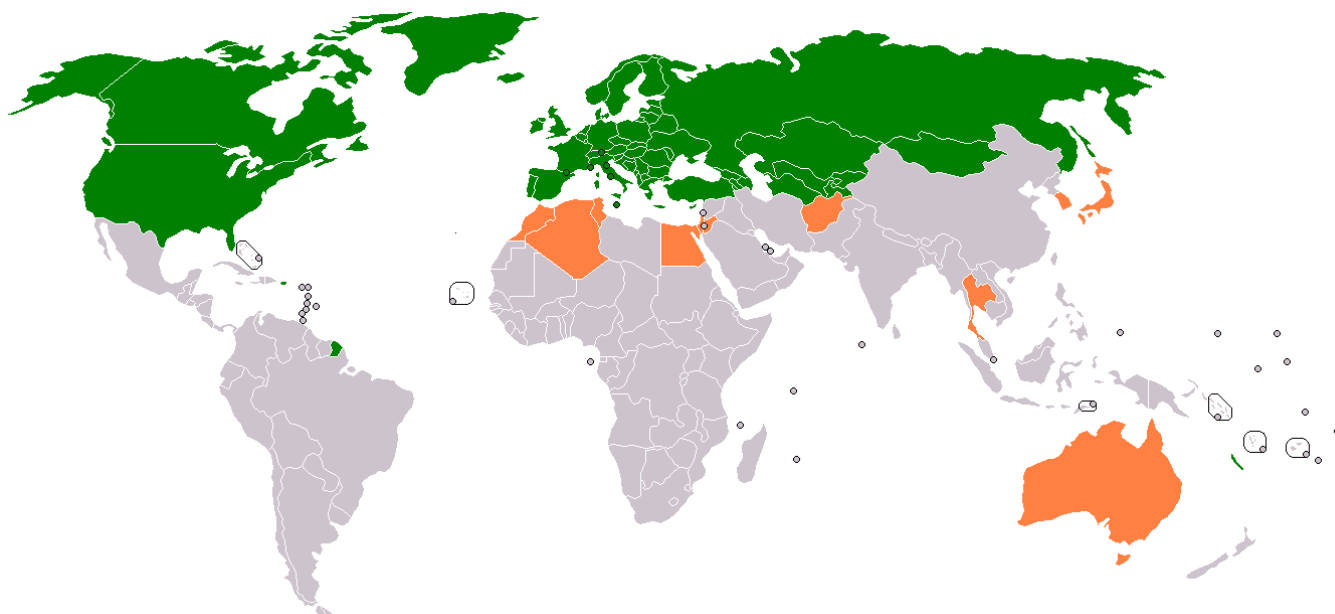

Organizacje gospodarcze:
światowe i regionalne

Przeczytaj

Czym jest OBWE?

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ang. Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE) jest dziś największą regionalną organizacją na świecie. Obejmuje **57 państw** leżących na trzech kontynentach (Europa, Azja, Ameryka Północna), w których żyje łącznie **ponad 1 mld ludzi**. W zasięgu jej zainteresowania znajdują się przede wszystkim kwestie związane z bezpieczeństwem regionu, w szczególności Europy.

Zielony – państwa należące do OBWE; pomarańczowy – partnerzy, stan na 2012 r.

Źródło: JCIV, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zastanów się, czy potrafisz wymienić międzynarodowe organizacje regionalne z innych części świata.

W przeciwieństwie do większości innych organizacji międzynarodowych, OBWE nie funkcjonuje w wyniku umowy międzynarodowej, [ratyfikowanej](#) przez państwa członkowskie, lecz na podstawie serii wspólnych deklaracji przedstawicieli rządów. Z jednej strony nadaje to organizacji mniej formalny charakter, z drugiej jednak – pozwala na daleko idącą elastyczność w profilowaniu działalności. Format OBWE wykorzystywany jest przez państwa członkowskie m.in. do łagodzenia konfliktów, takich jak ostatnio [wojna w Donbasie](#) na Ukrainie.

Geneza OBWE sięga czasów [zimnej wojny](#). Dwie dekady po jej rozpoczęciu państwa znajdujące się po obu stronach żelaznej kurtyny zaczęły z różnych powodów dążyć do normalizacji stosunków. Wyrazem tego była redukcja arsenałów zbrojeniowych przez ZSRS i USA, a także naprawa relacji Republiki Federalnej Niemiec z państwami komunistycznymi (NRD, Polska, Czechosłowacja i ZSRS). Działania te wpisywały się w realizowaną w latach 70. przez oba światowe mocarstwa polityki [odprężenia \(détente\)](#).

Od Aktu helsińskiego...

Ukoronowaniem tego procesu było zwołanie w 1973 r. w neutralnej Finlandii **Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie**. Z udziałem przedstawicieli 35 państw wynegocjowano wówczas tekst **Aktu końcowego KBWE**. Dokument ten został podpisany 1 sierpnia 1975 r. w Helsinkach i stał się największym symbolem odwilży na linii Wschód-Zachód. Sygnatariuszami Aktu były Stany Zjednoczone, Kanada, Związek Sowiecki oraz 32 państwa europejskie – było to zatem porozumienie ponad ustrojami politycznymi, łączące państwa demokratyczne i autorytarne, zawarte w imię pokoju na kontynencie europejskim.

Zastanów się, jaki wpływ miała zimna wojna na sytuację polityczną na kontynencie europejskim.

Akt końcowy KBWE określano niekiedy mianem wielkiej karty pokoju. Składał się on z czterech rozdziałów – koszyków, z których każdy odnosił się do innej dziedziny współpracy między państwami. Szczególnie ważny był koszyk I, poświęcony zagadnieniom bezpieczeństwa w Europie. Zawierał on Deklarację zasad rządzących stosunkami między państwami uczestniczącymi, w której przyjęto m.in. **zasadę nienaruszalności granic w Europie**, pokojowego rozstrzygania sporów oraz poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Koszyk IV przewidywał dalszą współpracę między państwami w ramach KBWE. Odbывała się ona w ramach **Konferencji Przeglądowych**, organizowanych co kilka lat w stolicach państw europejskich (pierwsze trzy odbyły się w Belgradzie, Madrycie i Wiedniu).

...do Paryskiej karty nowej Europy

Nowy rozdział w historii KBWE zaczął się wraz z **upadkiem komunizmu** w Europie. Zwycięstwo państw zachodnich w zimnej wojnie stworzyło szansę na współpracę między państwami już nie tylko wokół zagadnień związanych z bezpieczeństwem i budową zaufania, ale również na bazie wspólnych wartości: demokracji, praw człowieka oraz praworządności. 19 listopada 1990 r. – w rok po upadku muru berlińskiego – w Paryżu zebrali się przywódcy państw Konferencji. Przyjęto wówczas **Paryską kartę nowej Europy** – dokument, w którym ogłoszono rozpoczęcie nowej ery w relacjach między państwami europejskimi.

“ *Paryska karta nowej Europy* ”

Zakończyła się era konfrontacji i podziałów w Europie. (...) Europa uwolniła się od dziedzictwa przeszłości. Odwaga mężczyzn i kobiet, siła woli ludów i potęga idei Aktu końcowego KBWE otworzyły nową erę demokracji, pokoju i jedności w Europie. (...) Podejmujemy się budowy, konsolidacji i wzmacniania demokracji jako jedyne systemu rządów naszych narodów.

Źródło: *Paryska karta nowej Europy*, tłum. Krzysztof Kowaluk, dostępny w internecie: osce.org [dostęp 6.04.2020 r.].

Zastanów się, czy taka deklaracja polityczna mogłaby zostać ogłoszona również dzisiaj.

Na szczycie w Paryżu ustanowiono jednocześnie nowe formy współpracy. Ustalono, że regularnie – co najmniej raz w roku – będą spotykać się ministrowie spraw zagranicznych krajów KBWE. Posiedzenia te miały odtąd stanowić podstawowe forum politycznych konsultacji w ramach Konferencji. Powołano jednocześnie Sekretariat KBWE (z siedzibą w Pradze), Centrum Zapobiegania Konfliktom (z siedzibą w Wiedniu) oraz Biuro Wolnych Wyborów (z siedzibą w Warszawie).

Powstanie OBWE

Dopełnieniem instytucjonalizacji KBWE było przekształcenie jej w **Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie** oraz nadanie jej formuły, która funkcjonuje do dziś. Decyzja w tej sprawie została podjęta podczas konferencji przeglądowej w Budapeszcie, zaś OBWE zaczęła funkcjonować 1 stycznia 1995 r.

Członkami nowej organizacji zostały wszystkie państwa, które uczestniczyły w procesie KBWE. Po rozpadzie Czechosłowacji, Jugosławii i Związku Sowieckiego liczba krajów

członkowskich wzrosła do 57.

Logo OBWE (OSCE)

Źródło: domena publiczna.

Zastanów się, dlaczego do OBWE należą kraje leżące w Azji.

Przykładowe misje OBWE

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

odprężenie (détente)

zapoczątkowany na przełomie lat 60. i 70. XX w. i trwający ok. 10 lat okres względnie poprawnych stosunków między USA a ZSRS; zawarto w tym czasie m.in. układy rozbrojeniowe oraz podpisano Akt Końcowy KBWE

prezydencja

rotacyjne przewodniczenie instytucji międzynarodowej przez jedno z współtworzących ją państw; rozwiązanie praktykowane m.in. w Unii Europejskiej oraz OBWE

ratyfikacja umowy

zatwierdzenie umowy międzynarodowej przez upoważniony do tego konstytucyjny organ państwa, skutkujące włączeniem tej umowy do systemu źródeł prawa, funkcjonującego w danym kraju

Republika Naddniestrzańska

powstałe w 1991 r. na terenie Mołdawii samowładne i nieuznawane międzynarodowo państwo, od czasów wojny w 1992 r. pozostające poza kontrolą mołdawskich władz

wojna w Donbasie

trwający od 2014 r. konflikt zbrojny we wschodnich obwodach Ukrainy, w których powstały wspierane przez Rosję separatystyczne państwa: Doniecka Republika Ludowa oraz Ługańska Republika Ludowa

zimna wojna

powojenna rywalizacja dwóch światowych mocarstw – USA i ZSRS (oraz ich sojuszników), odbywająca się w wymiarze politycznym, militarnym, ekonomicznym i prestiżowym; ukształtowała dwubiegunowy podział świata w latach 1946–1989

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1ADERZOU>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Funkcjonowanie OBWE.

Ćwiczenie 1

Ustal i podaj, czym zajmowała się OBWE w ostatnim roku oraz z jakich krajów członkowskich pochodzą ministrowie tworzący obecnie Trójkę.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Zwołanie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie było wyrazem odprężenia w relacjach amerykańsko-sowieckich.	☐	☐
Najważniejszym organem decyzyjnym OBWE jest Zgromadzenie Parlamentarne.	☐	☐
Jednym z celów OBWE jest utworzenie wspólnego rynku na całym obszarze funkcjonowania organizacji.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Wymień pięć państw członkowskich OBWE, których terytoria leżą całkowicie poza Europą.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj hasła związane z OBWE do właściwych opisów.

Trójka

ponad 300 parlamentarzystów z 57 krajów członkowskich OBWE

szczyt

podstawowy organ decyzyjny, spotykający się raz w roku

Rada Ministerialna

minister spraw zagranicznych kraju, który w danym roku sprawuje prezydencję OBWE; pełni funkcje koordynacyjne w procesie podejmowania decyzji

Stała Rada

składa się z obecnego przewodniczącego, jego poprzednika oraz następcy

przewodniczący

spotkanie, podczas którego szefowie państw lub rządów krajów OBWE ustalają priorytety i podejmują decyzję na najwyższym szczeblu politycznym

Zgromadzenie Parlamentarne OBWE

organ stałego dialogu politycznego, składający się z przedstawicieli państw OBWE; spotyka się raz w tygodniu w Wiedniu

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ ***Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi*** ”

III. Nienaruszalność granic

Państwa uczestniczące uważają wzajemnie za nienaruszalne wszystkie granice każdego z nich, jak również granice wszystkich państw w Europie, i dlatego będą powstrzymywać się – teraz i w przyszłości – od zamachów na te granice. Zgodnie z tym będą się również powstrzymywać od wszelkich żądań lub działań zmierzających do zawładnięcia i uzurpacji części lub całości terytorium któregośkolwiek z Państw uczestniczących.

Źródło: *Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi*. Cytat za: Bogdan Wierzbicki (red.), *Prawo międzynarodowe. Materiały do studiów*, Białystok 2008, str. 49.

1. Podaj nazwę dokumentu, którego częścią jest tekst.

2. Wyjaśnij, na czym polegało znaczenie kwestii, o której jest mowa w dokumencie.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((momo/adso

Wybór bez prawdziwej konkurencji nie jest prawdziwym wyborem

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), która wysłała obserwatorów na wygrane przez Władimira Putina wybory prezydenckie w Rosji, podkreśliła w poniedziałek, że w wyborach tych brakowało prawdziwej konkurencji. Wskazano, że wybory odbyły się w „nadmiernie kontrolowanym środowisku prawnym i politycznym, charakteryzującym się ciągłą presją na głosy krytyczne”. Przyznano, że Centralna Komisja Wyborcza przeprowadziła wybory „skutecznie i otwarcie”. Wskazano zarazem na „intensywne wysiłki” mające na celu dużą frekwencję, w tym „niestosowne naciski na wyborców”, i odnotowano, że do urn poszła „znaczna liczba” obywateli.

Obserwatorzy OBWE podkreślili, że restrykcje dotyczące gwarantowanych przez konstytucję podstawowych praw do gromadzenia się, zrzeszania i swobody wypowiedzi, a także rejestracji kandydatów, „ograniczyły przestrzeń do politycznego zaangażowania, czego rezultatem był brak prawdziwej konkurencji”. „Wybór bez prawdziwej konkurencji, jak to widzieliśmy tutaj, nie jest prawdziwym wyborem” – zaakcentowano w oświadczeniu. Obserwatorzy OBWE zwrócili też uwagę na brak przejrzystości w procesie rozpatrywania skarg wyborczych.

Źródło: momo/adso, *Wybór bez prawdziwej konkurencji nie jest prawdziwym wyborem*, 19.03.2018 r., dostępny w internecie: tvn.pl [dostęp 28.01.2020 r.].

1. Wskaż, do którego z trzech obszarów OBWE należała misja, o której jest mowa w powyższym tekście.

2. Wyjaśnij związek między powyższym obszarem zainteresowania OBWE a zagadnieniem bezpieczeństwa w Europie.

Zapoznaj się z poniższym tekstem i wykonaj polecenia.

((Olesia Tkachuk

Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy ich realizacji

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) uważana jest za największe ugrupowanie regionalne zajmujące się utrzymywaniem światowego porządku pokojowego. Realizując swoje zadania, OBWE odwołuje się między innymi do takiego narzędzia, jak operacje pokojowe. Począwszy od lat dziewięćdziesiątych XX w. przeprowadzono szereg tego typu misji w byłej Jugosławii, Gruzji, Estonii, Mołdawii, na Łotwie, w Tadżykistanie itp. Po wybuchu konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy na prośbę rządu ukraińskiego misję OBWE ustanowiono także w Donbasie.

Źródło: Olesia Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy ich realizacji*, 2017 r., dostępny w internecie: ruj.uj.edu.pl [dostęp 28.01.2020 r.].

1. Spośród wymienionych w tekście państw wskaż te, w których po 1989 r. toczyła się wojna domowa.

2. Podaj wymienioną w tekście nazwę kraju, którego przedstawiciel podpisał w 1975 r. Akt Końcowy KBWE. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: OBWE – geneza i współczesność

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

18) charakteryzuje genezę, strukturę oraz działania Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Rady Europy.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia genezę OBWE;
- wymienia główne instytucje i działania OBWE;
- ocenia skuteczność Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Troje uczniów dostaje do przygotowania prezentacje dotyczące misji OBWE w trzech różnych krajach. W każdej z nich mają zostać zaprezentowane uwarunkowania polityczne działań organizacji (np. geneza konfliktu, sytuacja polityczna państwa czy najważniejsze jego problemy), zakres mandatu oraz praktycznie podejmowane przez pracowników OBWE środki na miejscu oraz ich skutki.

2. Reszta klasy wyszukuje informacje na temat bieżącej działalności OBWE.

Faza wstępna

1. Praca z animacją. Uczniowie zapoznają się z materiałem dotyczącym funkcjonowania OBWE w celu aktywnego uczestnictwa w lekcji.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Przedstawienie uczniowskich prezentacji. Pozostali uczniowie mogą zadawać prelegentom pytania.

2. Nauczyciel uzupełnia każdy z wywodów. Zwraca uwagę na uwarunkowania procesu decyzyjnego, który doprowadził do powołania opisywanych misji. Przywołuje organy OBWE, które uczestniczyły lub uczestniczą w nadzorowaniu omawianych operacji.

3. Chętne/wybrane osoby uzupełniają podane informacje o bieżącą działalność OBWE, reszta klasy zapisuje je skrótowo w ćw. 1 w sekcji „Animacja”.

3. Odbywa się dyskusja w formie burzy mózgów. Jej przedmiotem jest zagadnienie: „Czy OBWE jest organizacją skuteczną?”. Nauczyciel zachęca uczniów, by na podstawie własnej wiedzy oraz wcześniejszych prezentacji wymienili mocne i słabe strony tej organizacji.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel podsumowuje dyskusję oraz prezentacje z poprzedniej części zajęć.
2. Uczniowie w parach wykonują ćwiczenia 5–8 z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Oficjalna strona OBWE, osce.org.

OBWE, *Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi*. w: Bogdan Wierzbicki (red.), *Prawo międzynarodowe. Materiały do studiów*, Białystok 2008.

Olesia Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy ich realizacji*, 2017 r., ruj.uj.edu.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Animacja może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.